

บทที่ 5

บทสรุป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอให้เห็นถึงลักษณะการพลัดถิ่นที่มีผลต่อการสร้างเรื่องเล่า โดยลักษณะการพลัดถิ่นที่แตกต่างกันทำให้การเขียนเล่าเรื่องของตัวเองออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยถึงแม้ทั้งคู่จะเคยประสบกับการพลัดถิ่นในแง่พื้นที่เหมือนกันแต่สำหรับเลสซิงแล้วการพลัดถิ่นทางจิตใจที่เกิดจากปมปัญหาระหว่างเธอกับมารดาส่งผลให้งานเขียน *The Memoirs of a Survivor* เป็นการเขียนเล่าเรื่องปรากฏการณ์ภายในใจที่เป็นการเดินทางเข้าสู่ภายในเพื่อกลับไปตีความทำความเข้าใจและเยียวยาปมปัญหาระหว่างเลสซิงกับมารดา ทำให้เป็นการเล่าเรื่องจากภายในออกสู่ภายนอก (inside out) การทำให้ลักษณะนามธรรมอย่างองค์ประกอบของจิตใจกลายเป็นรูปธรรม เลสซิงจึงจำเป็นต้องต่อสู้กับความไม่เพียงพอของภาษาแบบสังขนิมตในงานเขียนอัตชีวประวัติแบบขนบ และสร้าง *The Memoirs of a Survivor* ให้ออกมาในรูปแบบนวนิยายกึ่งอัตชีวประวัติเพื่อที่จะสามารถใช้ภาษาภาพพจน์แบบนวนิยายอย่างอุปลักษณ์และอุปมานิทัศน์ในการนำเสนอปรากฏการณ์ทางจิตใจให้เป็นรูปธรรมขึ้นมา

ในขณะที่อิลเซนเค้นั้นการพลัดถิ่นที่ส่งผลกระทบต่อเธอในการสร้างนวนิยาย *The House of the Spirits* ก็คือการเป็นคนพลัดถิ่นเนื่องจากอำนาจรัฐบาลเผด็จการทหารที่ก่อการปฏิวัติของเธอ นอกจากจะทำให้อิลเซนเคต้องลี้ภัยไปต่างแดนแล้ว ความเสื่อมเสียและความอยุติธรรมที่เกิดขึ้นต่อครอบครัวของเธอซึ่งรวมถึงตัวเธอเองด้วย ทำให้อิลเซนเคต้องสร้างเรื่องเล่าแบบนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติเพื่อต่อสู้กับอำนาจวาทกรรมกระแสหลักของรัฐบาลทหาร ทำให้การสร้างเรื่องเล่าของตัวเธอนั้นให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อมภายนอกที่นำมาสู่ตัวตนของเธอ (outside in) โดยลักษณะการประพันธ์แบบนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติช่วยอิลเซนเคในการต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลักในลักษณะของการใช้ความเป็นเรื่องประโลมโลกเพื่อที่จะสามารถเถียงการเซ็นเซอร์อันเข้มงวดของอำนาจกระแสหลักได้ นอกจากนี้อิลเซนเคยังอาศัยความสามารถในการปลุกเร้าอารมณ์ผู้อ่านของนวนิยายประโลมโลกเพื่อทำให้อ่านเกิดความตระหนักและมีความรู้สึกร่วมไปกับข้อความทางการเมืองที่ถูกสอดแทรกอยู่ในเรื่องราวความรักของตัวละครในเรื่อง

นวนิยายทั้งสองเรื่องยังมีลักษณะร่วมกันของการใช้ความมหัศจรรย์เพื่อการต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลัก แต่ลักษณะมหัศจรรย์ของอิลเซนเคถูกใช้เพื่อต่อสู้กับวาทกรรมกระแสหลักอย่างรัฐบาลทหารและจักรวรรดินิยม โดยความมหัศจรรย์ในเรื่องถูกใช้เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงความไม่แน่นอนเดียวกันของความจริง โดยการนำเสนอความจริงในอีกแง่มุมหนึ่งของตัวผู้เล่าซึ่งต้อง

และตั้งคำถามกับความจริงที่ว่าทศวรรษกระแสหลักสร้างขึ้น ในขณะที่เลสซิงก็ใช้ลักษณะมหัศจรรย์เพื่อต่อรองเช่นเดียวกันแต่เป็นการต่อรองกับรูปแบบการนำเสนอแบบสัจนิยมของอัตชีวประวัติความขนบที่ไม่เพียงพอในการนำเสนอเรื่องราวที่ลึกซึ้งและมีความซับซ้อนอย่างปรากฏการณ์ทางใจรวมถึงปมปัญหาภายในใจที่ต้องการการเยียวยา โดยลักษณะมหัศจรรย์ในเรื่องเป็นลักษณะมหัศจรรย์ที่เกิดจากการใช้ภาษาภาพจน์อย่างอุปลักษณ์และอุปมาวิเศษเพื่อทำให้องค์ประกอบต่างๆภายในจิตใจและกระบวนการประกอบสร้างตัวตนที่เคยเป็นนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรม

อีกประเด็นหนึ่งที่ทั้งคู่มีร่วมกันคือการใช้เรื่องเล่าเพื่อการเรียนรู้และเยียวยา แต่ในความเหมือนมีความแตกต่างอยู่ด้วย กล่าวคือ ความแตกต่างระหว่างประสบการณ์ที่ทั้งสองมีต่อบ้านส่งผลให้การสร้างเรื่องเล่าของบ้านหรือพื้นที่ภายในที่เป็นศูนย์กลางการดำเนินเรื่องของนวนิยายทั้งคู่แตกต่างกัน ในขณะที่ประสบการณ์เกี่ยวกับบ้านและครอบครัวของอิซาเบล อัลเซนเดเป็นประสบการณ์ในแง่บวก กล่าวคือบ้านและครอบครัวของอัลเซนเดนั้นเป็นบ้านที่มีความอบอุ่น โดยมีลักษณะเป็นครอบครัวใหญ่ ที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้นบ้านในเรื่องเล่าจึงมีบทบาทในการช่วยสร้างความเข้าใจให้แก่ตัวผู้เล่าในแง่ของการเรียนรู้ที่จะอยู่ท่ามกลางความแตกต่างหลากหลายซึ่งเป็นลักษณะของคนพลัดถิ่น ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายของสมาชิกในบ้าน ครอบครัวครูเอบาที่ทำให้ผู้เล่าเกิดการเรียนรู้และประนีประนอมความแตกต่างขัดแย้งที่อยู่ภายในบ้านนั้นซึ่งสื่อถึงพื้นที่กึ่งกลาง (in-between space) ของคนพลัดถิ่นอย่างอิซาเบล อัลเซนเด

ในขณะที่บ้านในนวนิยาย *The Memoirs of a Survivor* กลับเป็นบ้านที่สูญหายไปเพราะประสบการณ์เกี่ยวกับบ้านและครอบครัวของเลสซิงเป็นประสบการณ์ที่เจ็บปวดและกลายเป็นบาดแผลทางใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ที่ราวฉาบระหว่างเธอกับแม่ทำให้ *The Memoirs of a Survivor* สื่อถึงความรู้สึกไร้บ้านเนื่องจากการพลัดถิ่นทางจิตใจและภาวะไร้ราก จากในเรื่องความรู้สึกไร้บ้านถูกแสดงออกผ่านการล่มสลายของครอบครัวที่บ้านไม่มีความเป็นบ้านอีกต่อไป แต่กลายเป็นที่อยู่ของคนเร่ร่อนรวมถึงภาพความฝันของตัวผู้เล่าที่แสดงให้เห็นถึงความปรารถนาจะเป็นส่วนหนึ่งของบ้านที่ไม่มีวันถูกเติมเต็มได้

นอกจากนี้บทบาทของบ้านในนวนิยายทั้งสองยังแตกต่างกันอย่างมากในเรื่องของการเยียวยา เพราะบ้านในเรื่องเล่าของอัลเซนเดเป็นบ้านที่ช่วยเยียวยาจากภาวะไร้รากโดยเรื่องเล่าของบ้านช่วยให้ผู้เล่าสามารถสร้างรากเหง้าขึ้นมาใหม่ โดยตัวผู้เล่าใช้เรื่องเล่าเกี่ยวกับครอบครัวเพื่อบอกถึงจุดกำเนิดและความเป็นมาของตนเอง และเรื่องเล่าของบ้านที่เกิดขึ้นท่ามกลางบริบททางสังคมและการเมืองแสดงถึงการวางตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพราะ ในขณะที่ตัวเองเป็นส่วน

หนึ่งของบ้านก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคมด้วยเช่นเดียวกัน นอกจากนี้บ้านยังช่วยเยียวยาบาดแผลทางใจที่เกิดจากการกดขี่ของอำนาจกระแสหลักอย่างรัฐบาลเผด็จการทหารที่เป็นบาดแผลในใจของตัวผู้เล่า โดยเรื่องเล่าช่วยให้เหตุผลและสร้างความเข้าใจต่อเหตุการณ์เลวร้ายที่เกิดขึ้น

ในขณะที่อัลเซนเคให้บทบาทแก่บ้านเป็นที่ช่วยเยียวยาและรื้อฟื้นรากเหง้า แต่สำหรับเลสซิงบ้านกลับเป็นรากเหง้าที่ต้องการการเยียวยา เพราะสำหรับเลสซิงบ้านเป็นทั้งรากเหง้าและความทรงจำที่เจ็บปวด โดยความเจ็บปวดและบาดแผลในใจของเลสซิงมีศูนย์กลางอยู่ที่มารดาของเธอ ดังนั้นเลสซิงจึงจำเป็นต้องใช้เรื่องเล่าเพื่อเยียวยาปมปัญหาและบาดแผลทางใจของตนเอง การเล่าเรื่องแม่ใหม่อีกครั้งเป็นการย้อนกลับไปทำความเข้าใจและตีความประสบการณ์ที่เจ็บปวดเกี่ยวกับแม่เสียใหม่ผ่านทางตัวละครเด็กวัยรุ่นที่มีชื่อเดียวกันกับแม่ของเธอ โดยความสัมพันธ์กับแม่ถูกนำกลับมาสร้างใหม่ผ่านความสัมพันธ์ของตัวผู้เล่ากับเด็ก จนในที่สุดด้วยการตีความและทำความเข้าใจตัวแม่ผ่านตัวเด็กทำให้ผู้เล่าสามารถประนีประนอมความสัมพันธ์กับแม่และเยียวยาบาดแผลในใจได้ในที่สุด

ลักษณะประการหนึ่งที่นวนิยายทั้งสองมีร่วมกันคือการกระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์คนพลัดถิ่นที่มีลักษณะสอดคล้องกับการสร้างเรื่องเล่า และถูกนำเสนอผ่านภาพการต่อจิ๊กซอว์และกลองลอยหลายที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นเนื้อเดียวกันของอัตลักษณ์คนพลัดถิ่น ซึ่งองค์ประกอบของอัตลักษณ์นั้นมาจากหลากหลายที่ โดยการต่อจิ๊กซอว์แสดงให้เห็นถึงกระบวนการคัดเลือกและเรียบเรียงสร้างความเป็นตัวตนผ่านทางเรื่องเล่าที่ให้ความหมายแก่อัตลักษณ์ของผู้เล่า ในส่วนของกลองลอยหลายที่สามารถเปลี่ยนรูปแบบไปได้เรื่อยๆตามมุมมองของผู้มองแสดงถึงอัตลักษณ์ที่สามารถถูกประกอบสร้างได้ใหม่อยู่ตลอดเวลาของคนพลัดถิ่นซึ่งไม่ยึดติดกับกรอบแบบใดแบบหนึ่ง หากแต่ยืดหยุ่นและสามารถเปลี่ยนไปได้เรื่อยๆตามสถานการณ์และความจำเป็น สะท้อนถึงอัตลักษณ์คนพลัดถิ่นที่ต้องปรับเปลี่ยนไม่ติดอยู่กับกรอบแบบใดแบบหนึ่งนอกจากนี้ การประกอบสร้างอัตลักษณ์คนพลัดถิ่นยังเกิดจากความเป็นอื่นซึ่งทั้งสองเรื่องสะท้อนให้เห็นว่าอัตลักษณ์ไม่ได้มีลักษณะของการรวมศูนย์เป็นเนื้อเดียวหรือเป็นแก่นแท้ที่มีอยู่แล้วภายในตัวคน หากแต่อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากบริบทแวดล้อมที่มีส่วนหล่อหลอมและสร้างความเป็นตัวเราขึ้นมา

ข้อเสนอแนะ

วรรณกรรมของนักเขียนทั้งสองที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นตัวอย่างในการศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมแนวนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติของนักเขียนสตรีพลัดถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีวรรณกรรมแนวนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติอีกเป็นจำนวนมากที่สามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นนี้ได้ ไม่ว่าจะเป็นนวนิยายเชิงอัตชีวประวัติของกลุ่มคนพลัดถิ่น

ชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น กลุ่มชาวอเมริกันเชื้อสายญี่ปุ่น กลุ่มชิคานา หรือกลุ่มชาวอเมริกันเชื้อสายแอฟริกัน ที่มีรูปแบบการพลัดถิ่นแตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ตัวงานเขียนมีความแตกต่างหลากหลาย เหมาะแก่การศึกษาสืบคว้าต่อไป